

Janusz Stochlak

Trzon polskiego prawa ochrony środowiska

The core of Polish environmental law

Streszczenie: Praca zawiera listę ustaw (tab. 1) tworzących trzon polskiego prawa ochrony środowiska. Są one wykorzystywane w rozwiązywaniu zadań w dziedzinie szeroko pojętej ochrony środowiska. Kryteriami doboru tej listy, obok analizy literatury fachowej, były przepisy ustawy z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (POŚ), w której wymieniono około 60 ustaw (w tab. 1 jako POŚ art...).

Słowa kluczowe: polskie prawo ochrony środowiska, trzon

Abstract: The work comprises a list of acts (table 1) constituting Polish environmental law. They are used to execute tasks in the area broadly understood environmental protection. The criteria of the choice of the list were, apart from the professional literature analysis, regulations of the act from 27,04,2001 – Polish Environmental Law Act, in which around 60 acts are enumerated (in tab. 1 as POŚ art...).

Key words: Polish environmental law, core

*Pracę tę poświęcam pamięci
Profesora Jerzego Liszkowskiego,
mojego przyjaciela*

Proces zmian polskiego prawa, w tym prawa ochrony środowiska, datowany na początek lat 90. XX wieku i trwający do dzisiaj, uwarunkowany został dostosowaniem naszego prawa do prawa Wspólnot Europejskich, a następnie prawa Unii Europejskiej (UE). Formalnie wynikał on m.in. z konieczności wypełnienia Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony (Bruksela 16.12.1991 r.), obowiązującego po ratyfikacji od 1.02.1994 r. (Dz.U.94.17.69), oraz z przyswojenia dorobku prawnego UE (*acquis communautaire* – Brodecki (red.) 2005) w dziedzinie ochrony środowiska z uwzględnieniem warunków wynegocjowanych z Unią Europejską, zapisanych w Traktacie Akcesyjnym (Ateny 16.04.2003 r.; Dz.U.04.90.864), który wszedł w życie 1.05.2004 r. Europeizacja polskiego prawa to najważniejszy kierunek przemian naszego prawa na prze-

strzeni ostatnich kilkunastu lat (Habuda, 2006). Proces transpozycji prawa UE do polskiego prawa ochrony środowiska rozpoczęto w trakcie III kadencji Sejmu RP (1997–2001), praktycznie od 2000 r. i trwa on do dziś, gdyż system prawny UE stale się rozwija.

W tym okresie miały miejsce trzy nasilenia tego procesu: 1) w latach 2000–2001 w III kadencji Sejmu RP, kiedy uchwalono pakiet ustaw, przygotowanych głównie przez Ministerstwo Środowiska, na który składało się wówczas od 16 do 20 ustaw (Stochlak, 2002, 2006 por. w tab. 1; w niej z uwagi na brak miejsca nie uwzględniono kilku ustaw, Stochlak, 2007); tworzyły one wtedy tzw. trzon prawa ochrony środowiska. Kluczowym momentem w tym okresie było uchwalenie ustawy z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (dalej w skrócie POŚ); 2) w latach 2003–2004, przed akcesją RP do UE (1.05.2004 r.), szczególnie na kwietniowych posiedzeniach Sejmu, kiedy uchwalono 25 ustaw, w tym 19 harmonizujących (Stochlak, 2005; Sommer, 2005); 3) podczas ostatniego posiedzenia Sejmu RP IV kadencji 27–29.07.2005 r. – 47 ustaw, w tym 10 harmonizujących, wśród których siedem było związanych z ochroną środowiska. Proces ten potwierdzają również prace Sejmu RP V kadencji rozpoczęte 19.10.2005 r. Od początku V kadencji do końca 2006 r. Sejm RP uchwalił 216 ustaw (21 w roku 2005 oraz 195 w 2006), wśród których znalazło się 38 ustaw harmonizujących, w tym 19 ustaw i nowel dotyczących ochrony środowiska (6 ustaw i 13 nowel; Stochlak, 2007) oraz aż 192 akty prawa międzynarodowego.

Obowiązujące polskie prawo ochrony środowiska tak bardzo się rozrosło – liczy ono obecnie ponad 300 ustaw (Stochlak, 2006), że korzystanie z przepisów tego prawa, a w szczególności pominięcie jakichś przepisów, w praktyce staje się wielce prawdopodobne. Próby jego uporządkowania, podejmowane od dawna (Radecki, 1985, 2002; Górski, 1999; Paczuski, 2000; Stochlak, 1999, 2002) nabrały w tej sytuacji innego kontekstu (Górski, Kierkowska, 2006; Stochlak, 2006, 2007).

Większość autorów podkreśla, że zmiany prawa są trudno policzalne głównie „ze względu na płynny zakres prawa ochrony środowiska” (Sommer, 2004, s. 21). Ponadto kryteria podziałów względnie zaliczenia ustaw do tego prawa były i są dowolne – stąd liczby ustaw wymieniane przez różnych autorów są różne. Liczba ustaw należąca do tej gałęzi prawa nie została nigdy określona i pomimo że były one nadzorowane przez różne resorty (z przewagą ministerstwa środowiska) – to, jak się wydaje, powinna być jednoznaczność szczególnie w odniesieniu do pakietu ustaw najczęściej stosowanych w praktyce.

Sommer (2005) w obszernej pracy o najważniejszych problemach prawa ochrony środowiska, analizując m.in. rozwój tego prawa w Polsce i jego etapy w odniesieniu do lat 1999–2005, zwraca uwagę na uchwalenie „kluczowych nowych ustaw” (*op. cit.*, s. 34) i wymienia do roku 1995 – 13 ustaw, oraz z okresu 1996–2005 (do 29.07.2005) – 46 ustaw.

Jendrośka, Bar (2005), wymieniając polskie ustawy z zakresu ochrony środowiska (stan na styczeń 2005 r.), obok dotyczących ochrony środowiska postanowień Konstytucji oraz prawa międzynarodowego i wspólnotowego, wyliczają 29 ustaw.

Górski (red.) i Kierkowska (2006) w podręczniku akademickim w wykazie źródeł prawa wewnętrznego zawierających przepisy w zakresie ochrony środowi-

ska (stan na koniec lutego 2006 r.) zamieszczają 73 ustawy oraz blisko 60 umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę.

Stochlak (2006) w strukturze prawa ochrony środowiska (praktycznie stan do 19.07.2006 r.), przytaczając najważniejsze ustawy tworzące polskie prawo ochrony środowiska po przebudowie w latach 2000–2006 (tab. 4, *op. cit.* s. 228–235), zamieszcza 58 ustaw jedynie z materialnego prawa administracyjnego. Łącznie ustawy zaliczone do polskiego prawa ochrony środowiska przekraczają liczbę 300 (Stochlak, 2006, zał. 1 i 2, zamieszczone w pracy Stochlak, Podolak, 2006).

Stochlak (2007) omawiając dynamikę polskiego prawa w latach 2000–2006 (w trakcie III, IV i V kadencji Sejmu RP), Stochlak (2007) w tabeli najważniejszych ustaw tworzących polskie prawo ochrony środowiska rozszerzonych na okres od 1981 r. do końca roku 2006 wymienia 104 ustawy.

Przy tak znaczącej liczbie ustaw uzupełnionych rozporządzeniami wykonawczymi, operowanie nimi w praktyce sprawia trudności nawet specjalistom z branży. Obok wielkiej liczby ustaw funkcjonujących w obowiązującym prawie ochrony środowiska, ciągle ich zmiany, obszerność poszczególnych ustaw, liczne niekonsekwencje, stanowią argument za podjęciem próby uporządkowania stale zmieniającego się polskiego prawa ochrony środowiska (Stochlak, 2007). Za krok w tym kierunku można uznać powołanie zarządzeniem nr 27 Prezesa RM z 21.02.2006 r. Międzyresortowego Zespołu ds. Przeglądu Prawa w Zakresie Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W pierwszym etapie działań zespołu (11.2006 r.) zakończono pracę nad słownikiem pojęć i terminów z zakresu szeroko rozumianego prawa ochrony środowiska, dokonano powszechnej inwentaryzacji postulatów społeczeństwa i instytucji odnośnie do zmian prawnych oraz analizy zgodności prawa z dyrektywami UE. Niestety dotychczas nie opublikowano ani słownika, ani wyników wspomnianej inwentaryzacji.

Uzupełnieniem propozycji ministra środowiska powinno być również wykorzystanie literatury fachowej z zakresu ochrony środowiska i ochrony przyrody. Dotyczy to w szczególności monografii (np. Ciechanowicz-McLean (red.) i in., 2006; Górski (red.), Kierzkowska, 2006; Jendrośka, Bar, 2005; Lipiński, 2004; Stochlak, Podolak, 2006), najnowszych komentarzy do ustaw branżowych (np. Radecki 2006a,b; Radziszewski, 2006), ksiąg pamiątkowych poświęconych wybitnym naukowcom (*Księga pamiątkowa Profesora Ryszarda Paczuskiego, 2004; Prawo i polityka w ochronie środowiska, 2006*) czy opracowań syntetycznych (Goetz, Zubek, 2005). Zawierają one wiele krytycznych, ale również konstruktywnych uwag dotyczących obowiązujących, nie zawsze spójnych, przepisów. Korzystne byłoby wsłuchanie się w opinie wyrażane przez liczne stowarzyszenia samorządowe na temat przygotowywanych ustaw. W kontekście powyższych uwag sensowne wydaje się ustalenie trzonu polskiego prawa ochrony środowiska, tj. pakietu ustaw, z którym wiąże się większość zadań załatwianych w obszarze szeroko pojętej ochrony środowiska (Stochlak, 2007).

Być może przyczyną, że do tej pory nie podjęto próby stworzenia takiego pakietu, był brak kryteriów określania przynależności ustaw do tej kategorii. Jednym z kryteriów, które winno być uwzględnione przy ustalaniu takiego pakietu – listy, było zaliczenie do niej ustaw, które wymienione zostały w ustawie z 27.04.2001 r. –

Prawo ochrony środowiska, uznawanej za konstytucję polskiej ekologii (Górski, 2001). POŚ wymienia blisko 60 ustaw, które stosowane są w praktycznej działalności środowiskowej (w tab. 1 zaznaczono je w postaci por. POŚ art. ...).

Na podstawie tej przesłanki oraz analizy literatury przedmiotu zaproponowano listę najważniejszych ustaw, które obecnie tworzą trzon polskiego prawa ochrony środowiska po gruntownej jego przebudowie związanej z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej (tab. 1). Zawiera ona przepisy materialnego prawa administracyjnego (ustawy podstawowe i działowe oraz kompetencyjne), jak też prawa administracyjnego ustrojowego (w tab. 1 oznaczone literą M), prawa finansowego (w odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego opisanego w obszernej monografii Rudnickiego, 2005). Odrębnie zestawiono najważniejsze ustawy prawa procesowego i prawa karnego środowiska. W tabeli 1 nie uwzględniono aktów międzynarodowego prawa ochrony środowiska chociaż część z nich niewątpliwie wchodzi w zakres trzonu polskiego prawa, np. konwencje dotyczące ochrony klimatu, atmosfery i warstwy ozonowej czy ochrony przyrody oraz odpadów (Stochlak 2006, s. 381–396).

Należałoby się zastanowić nad opracowaniem kodeksu – ustawy kompleksowej w zakresie ochrony środowiska przed odpadami bo stan obecny w tym zakresie jest zupełnie nieczytelny.

Tabela 1. Lista najważniejszych ustaw zaliczanych do trzonu polskiego prawa ochrony środowiska po przebudowie związanej z dostosowaniem go do prawa UE (stan na 30.03.2007 r.)

Table 1. The list of most important acts classified to be the core of Polish environmental law after its reform connected with the adjustment to the European Union law (up to 30,03,2007)

Lp.	Ustawa. Dziennik Ustaw z tekstem pierwotnym; obowiązujący tekst jednolity, ustawa wymieniona w POŚ	Liczba nowelizacji, w tym ostatnia
Ord. no.	Official Journal with original text; valid consolidated of acts enumerated in Environmental Law (POŚ)	The number of amendments including the latest one
1	2	3
	<i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U.97.78.483 ze zm.)</i>	1; 06.200.1471
	<i>Ochrony środowiska dotyczą: art. 5; art., 31 ust. 3; art. 68 ust. 4; art. 74; art. 86; art. 232</i>	
1.	<i>Dekret z 23.04.1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania kłęsk żywiolowych** (53.23.93 ze zm.; por. POŚ art. 245 ust. 2)</i>	5; 98.106.668
2.	<i>u. 6.05.1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych** (81.12.58 ze zm.; t.j. 96.85.390 z 19.07.1996 r.</i>	8; 05.169.1419
3.	<i>u. 26.03.1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów** (82.11.80 ze zm.; por. POŚ art. 46 ust. 4 pkt 6), t.j. 03.178.1749 z 16.10.2003 r. ze zm.</i>	2; 06.227.1658
4.	<i>u. 15.11.1984 r. o podatku rolnym (84.52.268 ze zm., t.j. 06.136.969 z 28.07.2006 r.)</i>	1; 06.191.1412
5. ZM	<i>u. 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, (85.12.49 ze zm.; t.j. 06.122.851 z 10.07.2006 r. ze zm.; por. POŚ art. 57 ust. 1a i inne)</i>	4; 06.220.1600

1	2	3
6.	u. 21.03.1985 r. o drogach publicznych** (85.14.60 ze zm.; t.j. 07.19.1155 z 8.02.2007 r.; por. POŚ art. 135 ust. 5)	
7. ER	u. 18.04.1985 r. o rybactwie śródlądowym (85.21.91 ze zm.; t.j. 99.66.750 z 11.08.1999 r. ze zm. por. POŚ art. 81 ust. 4 pkt 3)	8; 07.21.125
8.	u. 17.05.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne** (89.30.163 ze zm.; t.j. 05.240.2027 z 8.12.2005 r. ze zm.; por. POŚ ² art. 3 pkt 40)	1; 07.21.125
9.	u. 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (90.16.95 ze zm.; t.j. 01.142.1591 z 13.12.2001 r. ze zm.)	15; 06.146.1055
10.	u. 12.01.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (91.9.31 ze zm.; t.j. 06.121.844 z 7.07.2006 r. ze zm.)	1; 06.220.1601
11.	u. 21.03.1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (91.32.131 ze zm.; t.j. 03.153.1502 z 1.09.2003 r. ze zm.)	8; 07.21.125
12. Ś	u. 20.07.1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (91.77.325 ze zm.; t.j. 07.44.287 z 13.03.2007 r. por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 28; art. 94 ust. 1 i in.)	
13.	u. 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej** (91.81.351 ze zm.; t.j. 02.147.1229 z 22.07.2002 r. ze zm.; por. POŚ art. 265 ust. 10)	4; 05.100.836
14. Ś	u. 28.09.1991 r. o lasach (Dz.U.91.101.441 ze zm.; t.j. 05.45.435 z 22.03.2005 r.; por. POŚ art. 46 ust. 4 pkt 7 i in.)	6; 06.245.1775
15. Ś	u. 4.02.1994 r. Prawo geologiczne i górnicze; (94.27.96 ze zm.; t.j. 05.228.1947 z 22.11.2005 r. ze zm.; por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 32 i in.)	6; 07.21.125
16. G	u. 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (94.89.414 ze zm.; t.j. 06.156.1118 z 1.09.2006 r. ze zm.; por. POŚ art. 46 ust. 4 pkt 2; ust. 4a i in.)	2; 06.193.1430
17. M.	u. 27.10.1994 r. o autostradach płatnych oraz Krajowym Funduszu Drogowym (od 4; 1.01.2004 r.; t.j. 04.256.2571 z 2.12.2004 r. ze zm.; por. POŚ art. 46 ust. 4 pkt 8 i in.)	05.172.1440
18. Ś	u. 3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (95.16.78 ze zm.; t.j. 04.121.1266 z 31.05.2004 r.; por. POŚ art. 81 ust. 4 pkt 5)	2; 06.12.63
19. M	u. 29.06.1995 r. o statystyce publicznej (95.88.439 ze zm.)	10; 06.170.1617
20. Ś	u. 13.10.1995 r. Prawo łowieckie (95.147.713 ze zm.; t.j. 05.127.1066 z 12.07.2005 r. ze zm.)	2; 06.220.1600
21.	u. 14.12.1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (96.10.56 ze zm.)	9; 06.104.711
22. I	u. 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (96.132.622 ze zm.; t.j. 05.236.2008 z 5.12.2005 r. ze zm.; por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 26) dotyczy odpadów komunalnych	1; 06.144.1042
23. MG	u. 10.04.1997 r. Prawo energetyczne** (96.54.348 ze zm.; t.j. 06.89.625 z 30.05.2006 r. ze zm., w szczeg. rozdz. IV art. 21–31; por. POŚ art. 401 ust. 9)	4; 07.21.124
24.	u. 8.05.1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne; t.j. 03.174.1689 z 7.10.2003 r.; por. POŚ art. 411 ust. 5	5; 05.183.1538
25.	u. 19.06.1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (97.101.628 ze zm.; t.j. 04.3.20 z 12.01.2004 r. ze zm.)	3; 05.10.72
26. Ś	u. 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (97.111.724; t.j. 03.106.1002 z 18.06.2003 r. ze zm.; por. POŚ art. 81 ust. 4 pkt 3)	6; 06.249.1830
27.	u. 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (97.115.741 ze zm.; t.j. 04.261.2603 z 9.12.2004 r. ze zm.; por. POŚ art. 132)	8; 06.220.1601
28.	u. 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (97.137.926 ze zm.; t.j. 05.8.60 z 14.01.2005 r. ze zm.; por. POŚ art. 102 ust. 9; art. 281 ust. 1)	9; 06.225.1635

1	2	3
29.	u. 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (97.133.833 ze zm.; t.j. 02.101.926 z 6.07.2002 r. ze zm.; por. POŚ art. 20 ust. 1 pkt 1)	5; 06.104.711
30. M	u. 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (97.141.943 ze zm.; t.j. 03.159.1548 z 12.09.2003 r. ze zm.)	26; 07.35.218
31.	u. 5.06.1998 r. o samorządzie województwa (98.91.576 ze zm.; t.j. 01.142.1590 9; 06.227.1658 z 13.12.2001 r. ze zm.), rap ¹	
32.	u. 5.06.1998 r. o administracji rządowej w województwie (98.91.577 ze zm.; t.j. 01.80.872 z 2.08.2001 r. ze zm.), rap	15; 05.267.2257
33.	u. 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (98.91.578 ze zm.; t.j. 01.142.1592 8; 04.102.1055 z 13.12.2001 r. ze zm.), rap	
34.	u. 24.07.1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa; 98.106.668 ze zm. – rap, tzw. u. kompetencyjna	4; 00.84.948
35.	u. 18.12.1998 r. o wsparciu przedsięwzięć termomodernizacyjnych** (98.162.1121 ze zm.)	7; 06.220.1600
36.	u. 14.07.2000 r. o restrukturyzacji finansowej górnictwa siarki** (00.74.856 ze zm.; por. POŚ art. 410 ust. 1 pkt 5a)	1; 03.175.1693
37.	u. 20.07.2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (00.62.718 ze zm.; t.j. 05.190.1606 z 30.09.2005 r. ze zm.)	3; 06.220.1600
38. E R	u. 26.07.2000 r. o nawozach i nawożeniu; (00.89.991 ze zm.; por. POŚ art. 3 pkt 3; 05.249.2103 38b) uważana za pierwszą ustawę harmonizującą dotyczącą ochrony środowiska	
39.	u. 15.09.2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych; 00.91.1009 ze zm.	
40. E Ś	u. 29.11.2000 r. – Prawo atomowe (01.3.18 ze zm.; t.j. 07.42.276 z 9.03.2007 r. ze zm.)	5; 06.133.935
41. EM	u. 21.12.2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych; (01.5.44 ze zm.; t.j. 05.187.1577 z 30.09.2005 r. ze zm.; w szczeg. rozdz. 3 art. 16–22)	3; 06.208.1541
42. ME	u. 21.12.2000 r. o żegludze śródlądowej**; 01.5.43 ze zm.; t.j. 06.123.857 z 11.06.2006 r.	
43. E Z	u. 11.01.2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (01.11.84 ze zm.)	11; 06.171.1225
44. E	u. 30.03.2001 r. o kosmetykach**; 01.42.473 ze zm.	4; 04.213.2158
45. E Ś	u. 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (01.62.627 ze zm.; t.j. 06.129.902 z 19.07.2006 r. ze zm.)	4; 07.21.124
46. E Ś	u. 27.04.2001 r. o odpadach (01.62.628 ze zm.; t.j. 07.39.250 z 5.03.2007 r.)	
47. EM	u. 11.05.2001 r. – Prawo o miarach (01.63.636 ze zm.; t.j. 04.243.2441 z 15.11.2004 r. ze zm.; w szczeg. rozdz. 4 art. 10–20; por. POŚ art. 305 ust. 3 pkt 2)	4; 06.249.1834
48. E Ś	u. 11.05.2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (01.63.638 ze zm.)	4; 05.175.1458
49. E Ś	u. 11.05.2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (01.63.639 ze zm.)	7; 05.180.1495
50. E I	u. 7.06.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (01.72.747 ze zm.; t.j. 06.123.858 z 11.07.2006 r. ze zm.)	

1	2	3
51. E Ś	u. 7.06.2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym; (01.73.761 ze zm.)	2; 05.64.565
52. Ś	u. 21.06.2001 r. o ratyfikacji Konwencji o dostępie do informacji i udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (01.89.970)	
53. E R	u. 22.06.2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (01.76.811 ze zm.; t.j. 07.36.232, z 28.02.2007 r.; por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 29; art. 30 ust. 2a pkt e-h i in.)	
54. IO	u. 6.07.2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju. (01.97.1051 ze zm.)	1; 03.113.1068
55. Ś	u. 6.07.2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego Program dla Odry 2006; 01.98.1067 ze zm.	2; 02.216.1827
56. E Ś	u. 18.07. 2001 r. – Prawo wodne (01.115.1229 ze zm.; t.j. 05.239.2019 z 17.12.2005 r. ze zm.; por. POŚ art. 208 ust. 1 i in.)	4; 07.21.125
57. ER	u. 25.07.2001 r. o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zm. niektórych ustaw (01.125.1363)	
58. Ś	u. 27.07.2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, u. o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw tzw. ustawa wprowadzająca (01.100.1085 ze zm.; por. POŚ)	7; 06.139.935
59.	u. 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej; (01.112.1198 ze zm.; por. POŚ art. 19 ust. 7a; art. 415a ust. 2; tzw. ustawa DIP)	4; 05.132.1110
60. EM	u. 6.09.2001 r. o transporcie drogowym** (01.125.1371 ze zm.; t.j. 04.204.2088 12; 06.235.1701 z 17.09.2004 r. ze zm.)	
61. EZ	u. 6.09.2001 r. o – Prawo farmaceutyczne** (01.126.1381 ze zm.; t.j. 04.53.533 13; 07.50.331 z 2.04.2004 r. ze zm.)	
62. Z	u. 6.09.2001 r. – Przepisy wprowadzające u. – Prawo farmaceutyczne, u. o wyrobach medycznych oraz u. o Urzędzie Rejestracji Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych (01.126.1382 ze zm.)	5; 04.92.882
63.	u. 6.09.2001 r. o towarach paczkowanych** (01.128.1409 ze zm.)	4; 04.173.1808
64.	u. 18.09.2001 r. – Kodeks morski (01.138.1545 ze zm.)	5; 05.155.1298
65.	u. 18.09.2001 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks morski (01.138.1546)	
66.	u. 18.04.2002 r. o stanie kłęski żywiolowej (02.62.558 ze zm.)	2; 06.50.360
67.	u. 20.06.2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (02.113.984 ze zm.)	6; 07.25.162
68.	u. 3.07.2002 r. – Prawo lotnicze** (02.130.1112 ze zm.; t.j. 06.100.696 z 14.06.2006 r. ze zm.)	6; 07.50.331
69.	u. 30.08.2002 r. – Przepisy wprowadzające u. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i u. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi; 02.153.1271; por. POŚ art. 212 ust. 4	
70. E G	u. 30.08.2002 r. o systemie oceny zgodności** (02.166.1360 ze zm.; t.j. 04.204.2087 z 17.09.2004 r. ze zm.; por. POŚ art. 147a ust. 1 pkt 1)	7; 07.21.124
71. E R	u. 20.12.2002 r. o organizacji niektórych rynków rolnych** (02.240.2089 ze zm.)	4; 05.141.1182
72. E Ś	u. 12.09.2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (02.166.1361 ze zm.)	2; 05.203.1683
73.	u. 12.09.2002 r. o normalizacji (02.169.1386 ze zm.; por. POŚ art. 112 b ust. 3)	3; 06.170.1217

1	2	3
74. EZ	u. 13.09.2002 r. o produktach biobójczych (02.175.1433 ze zm.; t.j. 07.39.251 z 5.03.2007 r.)	
75. E	u. 28.10.2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (02.199.1671 ze zm.; w szczeg. art. 53 u. 31.03.2004 r. ... 04.97.962 – od 15.05.2004 r.)	6; 06.249.1834
76.	u. 30.10.2002 r. o podatku leśnym** (02.200.1682 ze zm.)	6; 06.249.1825
77.	u. 30.10.2002 r. o pomocy publicznej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy** (02.213.1800 ze zm.)	2; 03.229.2271
78. G	u. 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (03.80.717 ze zm.; por. POŚ art. 40 ust. 1 pkt 1; art. 41 ust. 3; art. 43 ust. 3)	5; 06.45.319
79. Ś	u. 28.03.2003 r. o ustanowieniu programu wieloletniego Programu ochrony brzegów morskich (03.67.621)	
80. EM	u. 28.03.2003 r. o transporcie kolejowym** (03.86.789 ze zm.; t.j. 07.16.94 z 1.02.2007 r.)	
81. G	u. 10.04.2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych tzw. specustawa (03.80.721 ze zm.; por. POŚ art. 46 ust. 4 pkt 9)	5; 06.220.1601
82.	u. 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (03.96.873 ze zm.)	8; 06.94.651
83.	u. 24.04.2003 r. – Przepisy wprowadzające u. o działalności...** (03.96.873 ze zm.)	3; 03.228.2262
84. E	u. 12.06.2003 r. Prawo pocztowe (03.130.1188 ze zm.; por. POŚ art. 24 ust. 2c)	6; 06.104.708
85. E	u. 26.06.2003 r. o nasiennictwie** (03.137.1299 ze zm.; t.j. 07.41.271 z 7.03.2007 r.)	
86. E	u. 26.06.2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin** (03.137.1300 ze zm.)	6; 06.126.877
87.	u. 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (03.162.1568 ze zm.; por. POŚ art. 19 ust. 3 pkt 3)	4; 06.126.875
88. E	u. 23.08.2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej** (03.165.1590 ze zm.)	1; 04.69.625
89.	u. 13.11.2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego** (03.203.1966 ze zm.)	2; 06.141.1011
90. E	u. 28.11.2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej** (03.229.2273 ze zm.; por. POŚ art. 409 pkt 11)	4; 05.10.64
91.	u. 12.12.2003 r. o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych (03.223.2218)	
92. EM	u. 12.12.2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów** (03.229.2275 ze zm.)	1; 07.35.215
93. ER	u. 18.12.2003 r. o ochronie roślin (04.11.94 ze zm.)	7; 06.171.1225
94.	u. 18.12.2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt (04.11.95)	
95. EM	u. 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych** (04.19.177 ze zm.; t.j. 06.164.1163 z 14.09.2006 r. ze zm.; por. POŚ art. 213 ust. 2.)	2; 06.227.1658
96. E	u. 29.01.2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (04.33.287 ze zm.)	11; 07.52.345 3; 07.21.125
97. E	u. 19.02.2004 r. o rybołówstwie (04.62.574 ze zm.; w szczeg. rozdz. 3 art. 50–62; por. POŚ art. 81 ust. 4 pkt 3)	5; 06.249.1830
98. E	u. 12.03.2004 r. o krajowym systemie ek zarządzenia i audytu (EMAS) (04.70.631 ze zm.; por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 30)	1; 05.175.1462
99. E	u. 31.03.2004 r. o przewozie kolejną towarów niebezpiecznych (04.97.962 ze zm.)	2; 06.249.1834
100.	u. 2.04.2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (04.91.872 ze zm.)	2; 07.52.345

1	2	3
101. E	u. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (04.92.880 ze zm.; por. POŚ art. 3 pkt 10c i in.)	2; 05.130.1087
102. E	u. 20.04.2004 r. o rolnictwie ekologicznym (04.93.898)	
103. E	u. 20.04.2004 r. o zmianie i uchynieniu niektórych ustaw w związku z uzyskaniem przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej tzw. ustawa członkowska (04.96.959; por. POŚ t.j. z 19.07.2007 r.); zawiera odniesienie prawa UE transponowanego do 107 ustaw polskiego prawa, w tym ponad 30 z zakresu ochrony środowiska	
104.	u. 20.04.2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (04.116.1206 ze zm.)	4; 06.249.1832
105. E	u. 20.04.2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową (04.121.1263 ze zm.; por. POŚ art. 401 ust. 13)	2; 5.203.1683
106.	u. 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej** (04.173.1807 ze zm.; por. POŚ art. 3 pkt 20a)	16; 06.235.1699
107.	u. 2.07.2004 r. – Przepisy wprowadzające u. o swobodzie działalności gospodarczej** (04.173.1808 ze zm.; por. POŚ art. 3 pkt 20a)	1; 06.225.1636
108. UEŚ	u. 30.07.2004 r. o międzynarodowym obrocie odpadami (04.191.1956)	
109. UEŚ	u. 22.12.2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (04.281.2784; por. POŚ art. 19 ust. 2 pkt 31 i in.)	
110. Ś	u. 20.01.2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji – zwana w skrócie ustawą wrakową (05.25.202 ze zm.; por. POŚ art. 401 ust. 11, 12; art. 415 ust. 5a, 5b, 6)	1; 05.175.1458
11.1 UEZ	u. 21.01.2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach (05.33.289 ze zm.)	2; 06.220.1600
112.	u. 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne** (05.64.565 ze zm.)	2; 06.73.501
113. Ś	u. 22.04.2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego Program budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba w latach 2006–2010 (05.94.784)	
114. UE	u. 30.06.2005 r. o finansach publicznych** (05.249.2104 ze zm.; por. POŚ art. 411 ust. 6a)	7; 06.249.1832
115.	u. 8.07.2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych** (05.169.1419 ze zm.)	1; 06.220.1600
116. Z	u. 28.07.2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (05.167.1399; por. POŚ 86 ust. 1 pkt 6a,c; ust. 2 pkt 2; art. 221 ust. 1 pkt 3)	
117.	u. 28.07.2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym** (05.169.1420; por. POŚ art. 405 ust. 3)	
118.	u. 29.07.2005 r. o zm. niektórych ustaw w związku ze zmianami w podziale zadań i kompetencji administracji terenowej (05.175.1462 ze zm.; por. POŚ art. 30 ust. 2 pkt 1; art. 91 ust. 1, 3a; art. 426 ust. 1, 2, 5; art. 428 ust. 1; art. 434; art. 435 ust. 2, 3, 5, 6; art. 437)	5; 06.251.1848
119. UE	u. 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii** (05.179.1485 ze zm.)	3; 07.7.48
120. UEŚ	u. 29.07.2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (05.180.1495; por. POŚ art. 401 ust. 12a; art. 415 ust. 6b, 6c)	
121. UER	u. 16.12.2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego** (06.17.127 ze zm.)	1; 06.171.1225
122.	u. 23.06.2006 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (06.133.935)	
123. UER	u. 22.07.2006 r. o paszach** (06.144.1045)	
124. UER	u. 25.08.2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (06.169.1199 ze zm.)	1; 07.35.217

1	2	3
125. R	u. 25.08.2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw** (06.169.1200)	
126.	u. 24.08.2006 r. o państwowym zasobie kadrowym i wysokich stanowiskach państwowych** (06.170.1217 ze zm.)	3; 07.50.331
127.	u. 28.08.2006 r. o służbie cywilnej** (06.170.1218 ze zm.)	2; 06.249.1832
128. UEZ	u. 25.08.2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia** (06.171.1225)	
129. ZM	u. 8.09.2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym** (06.191.1410)	
130.	u. 18.10.2006 r. o zm. i uchyleniu niektórych upoważnień do wydawania aktów wykonawczych (06.220.1600); zmienia upoważnienia w 43 ustawach w tym wielu dot. ochrony środowiska	
131. RR	u. 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (06.227.1658)	
132. UE	u. 8.12.2006 r. o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej** (06.249.1829)	
133.	ustawa budżetowa na rok 2007** (07.15.90)	
134. UE	u. 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów** (07.50.361)	
135.	u. 16.02.2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym** (07.52.343)	
136. UE	u. 7.03.2007 r. o zapobieganiu i naprawie szkód w środowisku	

Prawo procesowe i prawo karne środowiska

Law of procedure and environmental criminal law

1.	u. 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U.60.30.168 ze zm.; t.j. 00.98.1071 z 17.11.2000 r. ze zm.)	9; 05.98.682
2.	u. 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (64.16.93 ze zm.; w szczeg. art. 23, 24, 140–144, 222, 415–422, 434–437, 439, 445, 448, 471	51; 06.133.935
3.	u. 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego; 64.43.296 ze zm.; w szczeg. Dział. IVa Postępowanie w sprawach gospodarczych (art. 479 ¹ –479 ⁷⁸)	122; 07.50.331
4.	u. 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (66.24.151 ze zm.; t.j. 05.229.1954 z 23.11.2005 r. ze zm.)	5; 06.187.1381
5.	u. 6.06.1997 r. Kodeks karny (97.88.553 ze zm.; w szczeg. rozdz. XXII (art. 182–186), z rozdz. XX art. 163, 164 i 165, z rozdz. XXIX art. 225 i z rozdz. XXXV art.290)	22; 05.180.1493
6. E	u. 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego; 97.89.555	32; 07.20.116
7.	u. 20.05.1971 r. Kodeks wykroczeń (71.12.114 ze zm.; w szczeg. spraw ochrony środowiska dotyczą art. 51; 60 ¹ ; 75; 77–78; 80–82; 109; 117; 120; 123; 124; 144–145; 148–157 oraz 158–166)	54; 06.220.1600
8.	u. 24.08.2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (01.106.1148 ze zm.)	4; 05.132.1103
9.	u. 30.08.2002 r. – Przepisy wprowadzające u. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i u. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (02.153.1271; por. POŚ art. 212 ust. 4)	
10. E	u. 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (02.187.1661 ze zm.; w szczeg. art. 16 ust. 8 dot. przestępstw)	8; 06.120.826

-
10. E a) przeciwko środowisku (art. 181–184 oraz 186–188 kk),
b) art. 34 u. 11.01.2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (01.11.84 ze zm.)
c) art. 69 u. 27.04.2001 r. o odpadach (01.62.628 ze zm.)
art. 58–64 u. 22.06.2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (01.76.811 ze zm.)
11. u. 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (05.167.1398 ze 3; 07.21.123 zm.)
-

"ustawy pośrednio nawiązujące do spraw ochrony środowiska

Ś, R, I, G, Z – ustawy wynikające z delegacji zastrzeżonych dla Ministerstwa Środowiska (Ś), Rolnictwa i Rozwoju Wsi (R), Infrastruktury (I), Gospodarki i Pracy (G), Zdrowia (Z), Rozwoju Regionalnego (RR)

IO – obywatelska inicjatywa ustawodawcza

M – ustawy o charakterze mieszanym np. ustrojowo-materialnym

E – ustawy zawierające przepisy dostosowujące polskie prawodawstwo do prawa UE przed 1.05.2004 r. (u. harmonizacyjne),

UE – ustawy mające na celu wykonanie prawa UE po 1.05.2004 r. (jak wyżej)

¹rap – należy do pakietu ustaw reformujących administrację publiczną z 1998 r. (Stochlak, 2000, s. 13–16, s. 66; 2006)

Literatura

- Brodecki Z., (red.), 2005. Ochrona środowiska, *Acquis communautaire*. Wyd. Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa, s. 482.
- Ciechanowicz-McLean J. (red.) i in., 2006. *Polskie prawo ochrony przyrody*. Difin, Warszawa, s. 263.
- Goetz K.H., Zubek R., 2005. Stanowienie prawa w Polsce. Reguły legislacyjne a jakość ustawodawstwa *Sprawne państwo*. Ernst & Young S.A., s. 48.
- Górski M., 1999. Zadania z ochrony środowiska. W: *Ochrona środowiska. Reforma administracji publicznej*. Wyd. II. Mat. Szkol. RAP z. 5. KPRM Warszawa, s. 3–14. Tabele kompetencyjne, oprac. J. Białobrzeski, K. Karkowski, T. Manicki, D. Wasilewski, s. 15–108.
- Górski M., 2001. Konstytucja polskiej ekologii – ustawa – *Prawo ochrony środowiska*. Przegląd Komunalny 7.
- Górski M. (red.), Kierzkowska J.S., 2006. *Prawo ochrony środowiska*. Stan prawny marzec 2006 r. Wyższa Szkoła Informatyki i Nauk Społeczno-Prawnych, Bydgoszcz, s. 576.
- Habuda A., 2006. Europeizacja polskiego prawa na przykładzie prawa ochrony przyrody. *Ochrona Środowiska Prawo i Polityka* 3: 22–30.
- Jendrośka J., Bar M., 2005. *Prawo ochrony środowiska*. Podręcznik Centrum Prawa Ekologicznego. Wrocław, s. 1078.
- Księga pamiątkowa Profesora Ryszarda Paczuskiego. TNOIK Dom Organizatora, Bydgoszcz–Toruń, s. 375.
- Lipiński A., 2004. *Prawne podstawy ochrony środowiska*. Wyd. II. Kantor Wydawniczy ZAKAMYCZE, s. 423.
- Paczuski R., 2000. *Prawo ochrony środowiska*. Stan prawny na dzień 30 września 2000 r. Ofic. Wyd. Branta, Bydgoszcz, s. 538.
- Prawo i polityka w ochronie środowiska*. Studia z okazji 40-lecia pracy naukowej Jerzego Sommera. Wyd. Prawa Ochrony Środowiska, Wrocław, s. 317.

- Radecki W., 1985. Ochrona środowiska w przedsiębiorstwie. Zagadnienia odpowiedzialności prawnej. PIOŚ, Warszawa, s. 160.
- Radecki W., 2002. Odpowiedzialność prawna w ochronie środowiska. Difin, Warszawa, s. 302.
- Radecki W., 2006a. Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz. Stan prawny na 1 października 2005 r. Difin, Warszawa, s. 461.
- Radecki W., 2006b. Utrzymanie czystości i porządku w gminach. Komentarz. 2. wydanie. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa, s. 444.
- Radziszewski E., 2006. Prawo budowlane. Przepisy i komentarz. Wydanie 2. Wyd. Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa, s. 742.
- Rudnicki M., 2005. Prawnofinansowe aspekty zadań publicznych jednostek samorządu terytorialnego związanych z ochroną środowiska. Stan prawny na dzień 31 grudnia 2005 r. Wyd. KUL, Lublin, s. 799.
- Sommer J., 2004. Wpływ prawa wspólnotowego na prawo ochrony środowiska w Polsce. Ochrona Środowiska Prawo i Polityka 3: 20–37.
- Sommer J., 2005. Efektywność prawa ochrony środowiska i jej uwarunkowania – problemy udatności jego struktury. Tow. Naukowe Prawa Ochrony Środowiska, seria Monografie 52, s. 299.
- Stochlak J., 1999. Kompetencje organów gminy w zakresie ochrony środowiska. Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa, s. 300.
- Stochlak J., 2000. Zadania administracji samorządowej i rządowej w zakresie ochrony środowiska. MUNICIPIUM S.A., Warszawa, s. 444.
- Stochlak J., 2002. Polskie prawo ochrony środowiska. Uwarunkowania, zmiany, stan. In: Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa, s. 104.
- Stochlak J., 2005. Ustawy harmonizujące w polskim prawie ochrony środowiska, Ochrona Środowiska Prawo i Polityka 3: 22–43.
- Stochlak J., 2006. Zakres i struktura prawa ochrony środowiska. W: Ochrona środowiska w Polsce... rozdz. V oraz zał. 1. Wyd. UMCS, Lublin, s. 201–238, 455–532.
- Stochlak J., 2007. Dynamika zmian polskiego prawa ochrony środowiska w latach 2000–2006. Mat. z konferencji: „30 lat badań nad problematyką prawa i polityki ochrony środowiska”, Wrocław, 6–7.12.2006 r. Wyd. Prawa Ochrony Środowiska. Wrocław (w druku).
- Stochlak J., Podolak M., 2006. Ochrona środowiska w Polsce. Studium prawno-politologiczne. Stan prawny na dzień 1 czerwca 2006 r. Wyd. UMCS, Lublin, s. 580.

